

СПІВВІДНОШЕННЯ ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У статті надається характеристика понять “фінансові інтереси” та “загрози фінансовій безпеці” для страхових компаній, наведено їхню класифікацію, розглянуто співвідношення категорій “небезпека” та “загроза”, визначено головний та пріоритетні фінансові інтереси страховика.

Ключові слова: фінансовий інтерес, загроза фінансовій безпеці, інтерес страховика.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день головним критерієм ефективного функціонування страхового ринку є фінансова надійність його учасників – страховиків. Підтримка такого стану їхніх фінансів, який має характеризуватися збалансованістю системи фінансових показників та інструментів, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, дозволяє страховій організації своєчасно та у повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток страхової компанії в поточному та наступних періодах. Усе це входить до поняття “фінансова безпека” страхової організації і є визначальним етапом у процесі фактичного прояву та реалізації функцій страхування.

Управління фінансами страхової компанії передбачає здійснення широкого кола завдань, а саме: аналізу, оцінки та прогнозування всіх видів діяльності страховика, прийняття ефективних рішень з оптимізації страхового та інвестиційного портфелів та багато інших.

З точки зору забезпечення фінансової безпеки, до цього процесу мають бути включені наступні складові:

- чітке та зрозуміле формулювання головного та пріоритетних фінансових інтересів страхової компанії, які прийматимуться за основу визначення її місії та цілей;
- прогнозування внутрішніх та зовнішніх загроз;
- управління об'єктами забезпечення фінансової безпеки.

Отже, відправними елементами при вивченні категорій “фінансова безпека страхових організацій” виступають поняття “фінансові інтереси” та “загрози фінансовій безпеці”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як вже зазначалось в попередніх роботах автора [6, 7], проблеми формування механізму фінансової безпеки, як і самої фінансової безпеки страховика, не знайшли достатнього відображення в науковій літературі. Відповідно не розглядалися поняття “фінансові інтереси” та “загрози” стосовно страхових компаній. Водночас, необхідно зауважити, що Ю.В. Панков [11] наводить класифікацію загроз фінансової безпеки страховиків та основні причини їхнього виникнення.

Крім цього, науковцями досить повно розглянуті питання економічних та фінансових інтересів, загроз економічній безпеці та фінансовим інтересам на рівні підприємства [2-5, 10-12].

Цілі статті: визначення співвідношення категорій “небезпека” і “загроза”, розгляд понять “фінансові інтереси” та “загрози фінансовій безпеці” для страхових організацій, а також наведення їхньої класифікації.

Виклад основного матеріалу. Головною метою фінансового менеджменту страхової компанії виступає примноження капіталу її власників, одночасно із своєчасною виплатою прийнятих на себе страхових зобов'язань. Вона може включати в себе низку підпорядкованих цілей, які залежатимуть від орієнтовних пріоритетів діяльності страхової організації. Так, основний фінансовий інтерес страховика в ринкових умовах – отримання прибутку. Спираючись на це, для страхової компанії одним із методів фінансового управління буде збільшення курсової вартості акцій, що призведе до зростання доходів акціонерів. Але такі методи, як зростання вартості акцій та збільшення прибутку можуть не відповідати один одному, особливо у часі.

Якщо страховик обирає стратегію довгострокового розвитку та віддає перевагу вкладенню коштів в розширення діяльності, тоді в даний момент він може понести збитки. З іншого боку, через деякий час рівень отриманого ним прибутку зросте, що і забезпечить зростання курсової вартості акцій страхової організації.

За короткострокової стратегії, яка має на меті отримання значних дивідендів в перші роки діяльності страхової компанії, остання не буде здійснювати інвестиції в свій розвиток, що може вплинути на її конкурентноздатність та стан на фінансовому ринку.

Варто також зазначити, що максимізація вартості компанії не завжди досягається завдяки збільшенню обсягу прибутку. Високі прибутки – це, зазвичай, високі фінансові ризики, що може негативно вплинути на стан фінансової безпеки страхової організації. Таким чином, максимізація прибутку не може бути основною метою функціонування компанії, насамперед, в контексті забезпечення її фінансової безпеки.

**Класифікація основних фінансових інтересів
страхових організацій**

Класифікацій на ознака	Вид фінансових інтересів
1. За об'єктом направленості і (з точки зору забезпечення фінансової безпеки страховика)	<ul style="list-style-type: none"> • розмір власного капіталу; • тарифна політика; • страховий портфель; • страхові резерви; • перестраховування; • кінцевий фінансовий результат і т. ін.
2. За функціональним видом фінансової діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • фінансові інтереси, які пов'язані із страховою діяльністю (тарифна, перестраховальна, політика формування страхових резервів і т.д.); • фінансові інтереси у сфері інвестиційної політики; • фінансові інтереси у сфері кредитної політики; • фінансові інтереси у сфері інноваційної діяльності; • фінансові інтереси, котрі пов'язані з іншими сферами фінансової діяльності страховика
3. Залежно від видів страхування	<ul style="list-style-type: none"> • фінансові інтереси, які виникають у сфері майнового страхування; • фінансові інтереси, котрі виникають у сфері страхування відповідальності; • фінансові інтереси при особистому страхуванні
4. За рівнем значимості	<ul style="list-style-type: none"> • головний; • пріоритетні; • другорядні
5. За часовою ознакою	<ul style="list-style-type: none"> • тактичні; • стратегічні

Як бачимо, надійність та доходність діяльності страховика дуже часто не співпадають, тому основним завданням фінансового менеджменту є вироблення стратегії поведінки на страховому та фінансовому ринках з метою збільшення кінцевого фінансового результату страхової компанії.

Тут необхідно розглянути логічний ланцюжок “потреба – фінансовий інтерес – мотив – дія – кінцеві результати”. Він являє собою теоретичний процес формування кінцевих результатів фінансової діяльності страхових компаній.

Первинною в даному процесі виступає потреба в досягненні поставлених цілей страхової компанії та отриманні позитивних кінцевих фінансових результатів. Саме вона спонукає власників та керівників організації до прийняття заходів щодо управління фінансами страховика та досягнення поставлених цілей.

Фінансові відносини страховика знаходять своє відображення, насамперед, у відповідних фінансових інтересах, які являють собою спонукальні мотиви дій страховика для забезпечення необхідних умов реалізації цілей його фінансової діяльності.

Одразу ж необхідно визначитись з головним фінансовим інтересом страхової організації. На наш погляд, можна погодитись з І.А. Бланком, який вважає головним фінансовим інтересом підприємства максимізацію добробуту його власників в поточному та перспективному періодах, що забезпечується шляхом максимізації його ринкової вартості [2].

Для страхової організації у зв'язку із необхідністю забезпечення страхового захисту *головним фінансовим інтересом* слід вважати, на наш погляд, своєчасність та повноту виплат страхових зобов'язань, а також максимізацію ринкової вартості страховика. Таким чином, забезпечується примноження капіталу власників страхової компанії одночасно із задоволенням потреб страхувальників.

Пріоритетними фінансовими інтересами страхової компанії виступають:

- достатність розміру власних коштів;
- виваженість тарифної політики;
- збалансованість страхового портфеля;
- адекватність обсягу та раціональність розміщення страхових резервів;
- виваженість проведення та залучення перестраховування;
- оптимізація кінцевого фінансового результату.

Класифікація фінансових інтересів страхової компанії наведена в таблиці 1.

Фінансові інтереси знаходять свій вираз у формуванні місії та цілей страхової компанії. Основними цілями забезпечення фінансової безпеки страхової організації є:

- фінансове забезпечення стійкого розвитку страхової компанії;
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності;
- мінімізація фінансових ризиків;
- здійснення заходів щодо підвищення іміджу страхової компанії [13] (рис. 1).

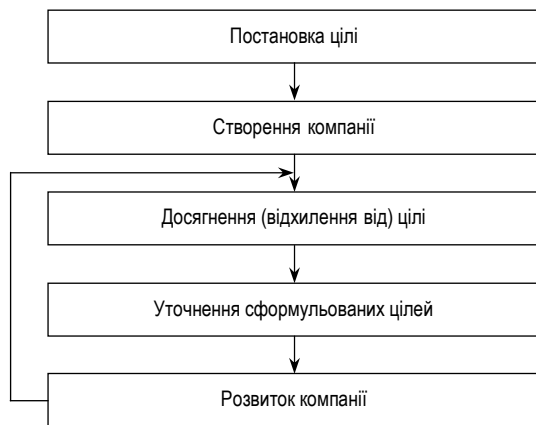

Рис. 1. Цикл діяльності страхової компанії

Відповідно до сформованих місії та цілей формується стратегія, тактика, здійснюється розробка прогнозів та планів дій, оцінка результатів прийнятих рішень.

З фінансовим інтересом тісно пов'язане поняття мотиву як спонукального чинника дій та вчинків фінансового менеджменту страховика. За мотивом логічно відбувається певна дія, яка породжує конкретний результат у вигляді задоволення потреби. Але це так лише в теорії. На практиці даний взаємозв'язок матиме наступний вигляд (рис. 2):

Рис. 2. Процес формування необхідності в забезпеченні фінансової безпеки страхової компанії

При визначенні категорії “фінансова безпека страхової організації” потребують уточнення поняття “загроза фінансовій безпеці страховика” та “фінансова небезпека”.

Загрози трактуються як певна сукупність чинників, які створюють небезпеку для нормального функціонування об'єктів безпеки відповідно до їхніх цілей та задач [9]. Під небезпекою в загальному значенні розуміють об'єктивно існуючу можливість негативного впливу на певне явище, процес, систему, механізм, соціальний організм, внаслідок чого йому може бути заподіяна шкода, що призведе до занепаду, кризового стану тощо.

Поняття “загроза” близьке за своїм змістом до поняття “небезпека”. Ці категорії настільки взаємозалежні, що навіть у словнику С.І. Ожегова [4] допускається деякою мірою тавтологія при визначенні загрози через

небезпеку: “загроза є можлива небезпека”, і, навпаки, “небезпека є можливість, загроза чогось надзвичайно поганого, якого-небудь нещастя”.

На наш погляд, загальним у характеристиці загрози і небезпеки є їхня можливість заподіяти збитки об'єктові безпеки, тобто системі пріоритетних фінансових інтересів страхової компанії.

Відмінність даних понять досить докладно описана М. Гацко [4]. Він визначає наступні їх відмінні риси.

По-перше, загроза повинна складатись з двох компонентів: наміру і можливості нанесення збитку, а небезпека обмежується наявністю тільки одного з цих компонентів.

По-друге, загроза завжди носить персоніфікований, конкретно-адресний характер, що припускає наявність явного суб'єкта (джерела) загрози й об'єкта, на який спрямована її дія. На відміну від загрози, небезпека носить гіпотетичний, часто безадресний характер, її суб'єкт і об'єкт явно не виражені.

По-третє, небезпека вміщує в собі потенційну загрозу заподіяння збитку тим або іншим інтересам, для реалізації якої необхідне створення відповідних умов (сукупність можливостей і формування намірів), загроза ж є безпосередньою можливістю нанесення збитку, до початку здійснення її відокремлює лише часовий інтервал, необхідний для ухвалення рішення про реалізацію загрози.

Як бачимо, цей автор наголошує на тому, що вищерозглянуті категорії настільки взаємозалежні й такою мірою взаємообумовлені, що про них можна говорити як про систему чинників загрози. Ми цілком погоджуємось з цією позицією і вважаємо, що кожна об'єктивно існуюча фінансова небезпека може розглядатися у вигляді потенційної загрози фінансовим інтересам страховика, тому що за певних умов вона здатна перетворитись з потенційної в реальну.

Важливим моментом є також те, що загроза фінансовим інтересам – це конкретний момент у розвитку фінансової небезпеки, який характеризується не тільки її загостренням, але й знаходженням нею конкретного, адресного характеру (загроза виходить з конкретного джерела й адресована конкретному об'єктові). Небезпека ж може мати загальний, часто безадресний характер, вона може виходити з багатьох джерел і впливати на багато об'єктів.

Тобто фінансова небезпека – це об'єктивна можливість впливу певної сукупності чинників на фінансовий стан страховика, що за певних умов може перетворитись у реальну загрозу фінансовому стану страхової компанії.

Загроза фінансовим інтересам страховика – це реальна або потенційна можливість нанесення збитків його фінансовому стану в ході реалізації даних інтересів, що характеризується конкретним джерелом походження та об'єктом впливу.

Таким чином, ми будемо розглядати фінансову небезпеку та загрози фінансовим інтересам страховика як комплексне поняття і назвемо його “загроза фінансовій безпеці страхової організації”.

Отже, загроза фінансовій безпеці страховика – це потенційна чи реальна ймовірність негативного впливу процесів, явищ або умов на його загальний фінансовий стан, а також рівень фінансової стійкості та платоспроможності.

Через відсутність існуючої класифікації загроз фінансової безпеки страхових організацій, а також неможливість з огляду на це порівняти погляди науковців та дослідників, автором зроблено спробу створення власної класифікації на основі відповідних розробок у сфері фінансової безпеки на рівні держави та підприємства [1-3, 5, 9-12].

Спираючись на вищезгадані джерела, а також враховуючи специфіку засад формування системи фінансової безпеки для страхових компаній, їх класифікація матиме наступний вигляд (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація загроз фінансовій безпеці страхових організацій

Класифікаційна ознака	Вид загрози
1. За джерелами виникнення	<ul style="list-style-type: none"> • зовнішні, які створюються в зовнішньому макросередовищі; • внутрішні, котрі породжуються внутрішнім мікросередовищем страховика
2. За інституційним походженням	<ul style="list-style-type: none"> • глобальні, створювані глобальним навколишнім середовищем (глобальними параметрами або тенденціями розвитку); • національні, обумовлені національним навколишнім середовищем; • регіональні, створювані регіональними параметрами і тенденціями розвитку; • місцеві, обумовлені місцевими умовами; • локальні, породжені мікросередовищем суб'єктів фінансової безпеки
3. За вірогідністю виникнення	<ul style="list-style-type: none"> • реальні загрози, виникнення яких має достовірний характер; • ймовірні загрози, виникнення яких має ймовірний характер (високий ступінь ймовірності); • потенційні загрози, ймовірність яких важко оцінити (низький ступінь ймовірності)
4. За функціональним видом фінансової діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • загрози, що виявляються у сфері страхової діяльності (тарифна, перестраховальна політика формування страхових резервів і т.д.); • загрози, які виявляються у сфері інвестиційної політики; • загрози, котрі виявляються у сфері кредитної політики; • загрози, які виявляються у сфері інноваційної діяльності; • загрози, котрі виявляються в інших сферах фінансової діяльності страховика
5. За стадією реалізації	<ul style="list-style-type: none"> • загрози на стадії їх формування; • загрози на стадії розвитку; • загрози, які знаходяться в процесі стабілізації; • загрози на стадії ліквідації
6. За можливістю впливу	<ul style="list-style-type: none"> • загрози, які можуть бути усунені страховиком самостійно; • загрози, котрі важко усуваються; • загрози, які не піддаються усуненню
7. За характером виникнення	<ul style="list-style-type: none"> • загрози, котрі виникли внаслідок об'єктивних умов та факторів; • загрози, які генеруються суб'єктами фінансової безпеки страхової компанії
8. За можливістю прогнозування та діагностики	<ul style="list-style-type: none"> • загрози, які піддаються прогнозуванню (причини виникнення діагностовано); • непрогнозовані загрози
9. Залежно від видів страхування	<ul style="list-style-type: none"> • загрози майновим видам страхування; • загрози у сфері страхування відповідальності; • загрози особистим видам страхування
10. За розміром можливих збитків	<ul style="list-style-type: none"> • загрози з допустимим рівнем збитку; • загрози з критичним рівнем збитку; • загрози з катастрофічним рівнем збитку

Висновки. На сьогоднішній день на страховому ринку існує безліч загроз, котрі здійснюють вплив на реалізацію фінансових

інтересів страхової компанії, та ігнорування яких може в майбутньому негативно позначитися на її фінансовій стійкості,

платоспроможності і загальному фінансовому стані. Найбільш важливе значення для страховика мають загрози саме фінансовій безпеці, оскільки усі втрати (організаційного, інформаційного, матеріального характеру, стану надійності компанії) у підсумку

виражаються саме в фінансових втратах, тобто втратах фінансових ресурсів.

Саме за таких умов виникає потреба в забезпеченні **безпечного** функціонування страхової організації, а в нашому випадку – в забезпеченні її фінансової безпеки.

Список літератури

1. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. - К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с. – (Серия “Библиотека финансового менеджера”; Вып. 10).
3. Ващекин Н.П. Безопасность предпринимательской деятельности: Учебное пособие / Н.П. Ващекин, М.И. Дзилев, А.Д. Урсул; Моск. гос. ун-т коммерции. НИИ устойчивого развития и безопасности. – 2-е изд. доп. и перераб. – М.: ЗАО “Издательство “Экономика”, 2002. – 334 с.
4. Гацко М. О соотношении понятий угроза и опасность. http://www.nasledie.ru/oboz/N07_97/7_06.htm.
5. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65-67.
6. Єрмошенко А.М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорії // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4(34). – С. 46-52.
7. Єрмошенко А.М. Фінансова безпека страховика: теорія питання // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Чернівці: Ант Лтд, 2004. – Вип. II. – С. 158-165.
8. Єрмошенко М.М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 1-2. – С. 18-24.
9. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.
10. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
11. Панков Ю.В. Финансовая безопасность страховика как атрибут страховой культуры. [http:// zhurnal.lib.ru/p/pankow_j_w/](http://zhurnal.lib.ru/p/pankow_j_w/).
12. Шлыков В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия. – СПб. – 1999. – 136 с.
13. Юлдашев Р.Т. Организационно-экономические основы страхового бизнеса. – М.: Издательство “Анkil”, 2002. – 248 с.

Summary

The notions of “financial interests” & “financial security threats” for insurance companies and its classification are characterized, the categories such as “danger” & “threat” are distinguished, the main and priority insurer’s financial interests are determined.

Єрмошенко, А.М. Співвідношення основних категорій фінансової безпеки страхових організацій [Текст] / А.М. Єрмошенко // Вісник Української академії банківської справи. - 2005. - № 1. - С. 33–38.